

Ortaokul Öğrencilerinin Metin Türlerini Ayırt Etme Becerileri

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Şeyma Sultan GÜLEÇ¹, Fulya TOPÇUOĞLU ÜNAL²

1 Yüksek lisans öğrencisi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Türkçe Eğitimi Bilim Dalı, seymasultangulec15@gmail.com, ORCID: 0009-0008-3452-1222.

2 Prof. Dr., Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, fulyatopcuoglu@gmail.com, ORCID: 0000-0003-3981-9841.

Gönderilme Tarihi: 06.04.2023 Kabul Tarihi: 09.06.2023 DOI: 10.37669/milliegitim.1278045

Atf: “Güleç, Ş. S., ve Topçuoğlu Ünal, F. (2023). Ortaokul öğrencilerinin metin türlerini ayırt etme becerileri. *Millî Eğitim*, 52 (Özel Sayı), 627-646. DOI: 10.37669/milliegitim.1278045”

Öz

Bu araştırmada sekizinci sınıf öğrencilerinin metin türlerini ayırt etme becerilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma nitel desenle 2022-2023 eğitim öğretim yılında Kütahya’da bir devlet okulunda uygulanmıştır. Araştırmaya 8. sınıfta öğrenim görmekte olan 140 öğrenci katılmıştır. Çalışma grubundaki öğrencilerin 75’i kız, 58’i ise erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Veriler görüşme formu ile toplanmıştır. Araştırma amacına uygun olarak seçilen öğrencilere dördü bilgilendirici, dördü hikâye edici, ikisi ise şiir metin yapılarından olmak üzere toplamda on metin parçası verilmiş ve türlerini belirlemeleri istenmiştir. Veriler içerik analizi ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda 8. sınıf öğrencilerinin metin türlerini %61.2 oranında ayırt ettikleri tespit edilmiştir. Öğrencilerin hikâye edici metinleri ayırt etmede daha başarılı oldukları ancak şiir ve bilgilendirici metin türlerinde aynı başarıyı gösteremedikleri sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: metin türleri, bilgilendirici metin, hikâye edici metin, şiir

A Study on Secondary School Students' Ability to Distinguish Text Types

Abstract

In this study, it was aimed to examine the ability of 8th grade students to distinguish text types. The research was applied with a qualitative design in a public school in Kütahya in the 2022-2023 academic years. 140 students studying in the 8th grade participated in the research. Of the students in the study group, 75 were girls and 58 were boys. Data were collected with an interview form. In accordance with the purpose of the research, a total of ten pieces of text, four of which are informative, four of which are narrative, and two of which are poetry genres, were given to the students and they were asked to determine their types. The data were analyzed by content analysis. As a result of the research, it was determined that 8th grade students distinguish text types at the rate of 61.2%. It was concluded that the students were more successful in distinguishing narrative texts, but they could not show the same success in poetry and informative text types.

Keywords: text types, informative text, narrative text, poetry

Giriş

Dil; bireysel gelişmeyi, sorunları çözmeyi, bilimsel düşünmeyi ve sınırsız bir dünya görüşüne sahip olmayı sağlayan karmaşık ancak önemli bir beceridir. Dil öğrenim süreciyle ilgili farklı görüşler olmakla birlikte bu becerinin kazanılmasında çevre faktörü göz ardı edilemeyecek kadar etkilidir. Çevre faktörüne bağlı olarak dil öğretiminde en önemli araçlar metinlerdir. Metinler öğrencilerin dil becerilerini arttırmanın yanı sıra zihinsel ve sosyal becerilerini de geliştirmektedir.

Türk Dil Kurumu (TDK, 2011) sözlüğüne göre “metin” kavramı “bir yazıyı biçim, anlatım ve noktalama özellikleriyle oluşturan kelimelerin bütünü” olarak ifade edilmektedir. Metin; bilgi, duygu ve düşüncelerin çeşitli biçim, anlatım ve noktalama özelliklerine göre yerleştirildiği yapılardır. Metinlerin en temel görevi iletişim sağlamaktır. Bildirişim işlevi bulunmayan yazılı veya sözlü bir belge metin olarak kabul edilemez (Günay, 2007).

Metin kelimesi Fransızcada dokumak, örmek anlamında “texe” kelimesiyle ifade edilmektedir. Türkçede ‘texe’ kelimesinin karşılığı ‘tekstil’ kelimesidir. Kökenine baktığımızda, Latince ‘kumaş’ anlamına geldiğini görmekteyiz. Kumaş ipliklerin dokunmasıyla bir bütün oluşturduğu gibi metin de kendisini oluşturan cümlelerin ve paragrafların aşama aşama eklenmeleriyle, aynen bir dokuma süreci sonu gibi ortaya çıkar (Akbayır, 2007, s.11). Gerek ‘texe’ kelimesinde gerekse ‘tekstil’ kelimesinde

örüntü anlamı bulunmaktadır. Metinler, bu örüntülü cümlelerin arka arkaya gelerek oluşturduğu anlamlı paragraflardan oluşur. Bir paragraftan diğerine geçerken anlamın bağlantısız olunması düşünülemez. Metin harften heceye, heceden kelimeye, cümleden paragraflara kadar somutlaştırılmış bir yapıdır ve metnin anlam bütünlüğü içerisinde yer alır. Her metnin bir ana fikri, konusu, vermek istediği mesaj vardır. Ayrıca öğrencilerin yeni kelime ve dil bilgisi kurallarını öğrenmeleri, çeşitli araştırmalar yapmaları, anlama becerilerini arttırmaları açısından da metnin kullanılması yararlı görülmektedir (Cuq, Gruca, 2005). İşeri (1998) anlamsal bütünlük barındıran ve yazılı olan her şeyin metin olarak kabul edilebileceğini belirtir. Güneş (2007) metni, “Birbirini takip eden cümleler, sözler ve görsellerin oluşturduğu anlamlı yapılar” diye tanımlamaktadır. Akbayır (2007), dilsel açıdan metni; birbirini izleyen, sıralı ve anlamlı bütün oluşturan cümleler dizisi olarak tanımlar. Bu diziliş rastlantısal olarak gerçekleşmez, yazar bilinçli olarak yapar ve bir mantık sırasıyla oluşturur. Çetişli (2006) metni, “Konu veya olayın dil aracılığıyla -sözlü, yazılı, basılı- ifade edilmesinden oluşan söz bütünü” diye ifade eder. Akyol (2010) anlam kurulabilen her şeyin metin olduğunu söyler ve en kapsamlı tanımı yapar. Tüm tanımlamalardan yola çıkarak metni; anlamsal bütünlüğü olan sözlü, yazılı veya görsel her şey olarak ifade edebiliriz.

Metin dinleme/izleme, okuma, konuşma ve yazma öğrenme alanlarının merkezidir. Dil öğretimi metinlerle sağlanır. Metnin anlamsal olması ise cümlelerin ve paragrafların ilişkili ve uyumlu olması ifadesiyle açıklanabilir. Halliday ve Hasan’a (1976: 40) göre de metin, biçimsel değil anlamsal bir bütünlüktür. Anlamsal tutarlılık metin oluşturmak için şarttır. Lüleci (2010) ise metni sadece ses ve sözcüklerin hatta cümlelerin inceleneceği mekanik bir nesne değil, bölümlerin her birinin bütün içinde vazgeçilmez bir önem taşıdığı bütünlüğe ait bir boyuttur ifadesiyle açıklamaktadır.

Metinler kendisiyle birlikte tür kavramını da beraberinde getirir. Metinlerde aktarılan yaşantı ve bilgileri özümseyebilmek için ilk olarak metinlerin türü hakkında bilgiye sahip olmak gerekmektedir (Özdemir, 2013). Metin türü, yazarın amacına bağlı olarak belirlenir. “Örneğin bir deneme metni, rapor vb. metinler birbirinden farklılığa sahip metinlerdir, bu farklar yazarın üretim amacına bağlı olarak biçimsel özelliklerle gözükür” (Ögeyik, 2008). Okuduğunu anlama kapasitesini arttırabilmek ve eğitim süresince metinlerin çözümlenebilmesini başarabilmek için metinlerin tür özellikleri üzerinde durulması gerekir. Farklı türlerde metinleri anlayabilmek için ise çeşitli okuma tekniklerini kullanmak gerekir ve öğrencilerin de bu konuda eğitilmesi gerekmektedir (Karatay, 2014; Özbay, 2003). Öyle ki bu konuda gereken hassasiyet gösterilmediğinde en sık karşılaşılan türlerde bile hata yapılabilmesi mümkündür. Topçuoğlu Ünal ve Altın (2017) tarafından bir devlet üniversitesinde okuyan öğretmen adaylarına uygulanan çalışmada dilekçelerde dahi hataların yapıldığı tespit

edilmiştir. İncelenen 429 dilekçeden yalnız 74'ünün dilekçe yazım kurallarına uygun olduğu görülmüştür. Bu gibi sonuçlar da dikkate alındığında eğitim öğretim sürecinde metin türlerinin kavranmasına ve uygulanmasına yönelik çalışmaların yapılması önem arz etmektedir.

Metinlerin tasnifinde birçok farklı görüşün varlığı metin türlerinin kavranması ve ayırt edilmesi sürecini etkilemektedir. Biber (1989) metin türlerini sınıflandırırken dilsel özelliklerin ortaya çıkışını iletişimsel süreçlerle ilişkilendirmiştir. Adalı (2011) metin türlerini; kurmaca, gerçek yaşama bağlı, düşünce-bilgi ağırlıklı; Özdemir (2004, s.239-286) öğretici, bilgilendirici yaşantı kazandırıcı türler olarak incelemektedir. Aktaş ve Gündüz (2004) metin türlerini form yazılar, öğretici metinler, edebî türler; Cemiloğlu (2004, s.31) olaya dayalı, düşünceye dayalı ve duyguya dayalı türler; Günay (2007) özyaşamsal, öğretici, içsel, mektup, aytamlık, polemik, düşüncemsel, destansı, romanesk, ağıltısal, gülmece ve dramatik türler; Aytaş (2006, s.263) şiir, tiyatro, anlatı (masal, hikâye, efsane, roman) ile düşünce (röportaj, makale, fıkra, deneme, gezi yazısı, mektup, anı, söyleşi) türleri; Erkul (2004, s.81) ise yazışma metinleri (özel ve resmî yazışmalar), sanatlı metinler (şiir, hikâye, tiyatro, masal, roman, fıkra), düşünce metinleri (deneme, eleştiri, anı röportaj, gezi yazısı, günlük) ve son olarak da bilgilendirici metinler (makale, fıkra) olarak ele almıştır.

Tüm tanımlar, gruplandırmalar, sınıflandırmalar incelendiğinde metin türleri sınıflandırmasında da mühim farklılıklar görülmektedir. Örneğin 2015 Türkçe Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programında “hikâye edici” metin türü diye sınıflandırılan anı, 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programında “bilgilendirici” metinler türü sınıflamasına alınmıştır. 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda ise metinler ‘bilgilendirici metinler’, ‘hikâye edici metinler’ ve ‘şiir’ olarak üç başlıkta toplanmıştır.

Aktaş ve Gündüz (2004) tüm araştırmacıların görüşlerini temel alarak üç temel başlığı inceleyip bilgilendirici metinleri; okuyucuya bilgi sunmak, okuyucunun düşüncelerini geliştirmek, güçlendirmek gayesiyle yazılan metinler olarak tanımlamıştır. Açıklamak ve tanımlamak amacıyla yazıldığı bilinerek alan yazında bu metinlerin açıklayıcı metinler olarak da tanımlandığı görülür (Tompkins, 2000). Araştırmacılar yapıları açısından Meyer’in (1975) sınıflandırmasından faydalanarak bilgilendirici metinleri; sıralama, tanımlama, problem çözme, neden-sonuç, karşılaştırma olmak üzere beş başlık altında ele almaktadırlar (Akyol, 2010; Englert ve Hiebert, 1984; Tompkins, 2000).

2019 Türkçe Öğretim Programında metin türlerinde; bilgilendirici metin, hikâye edici metin ve şiir türünden bahsedilmektedir. Bilgilendirici metin türleri genellikle neden-sonuç, olumlu-olumsuz karşılaştırmalar, tanımlamalar, sıralamalar, açıklama,

sorun, çözüm, inceleme, delil sunma vb. olmaktadır. Bu yazılarda anlatım net, kesin ve sade olarak verilir. Kelimeler temel anlamlarıyla kullanılır, süslü, mecazlı kelimeler kullanılmaz. Anlatımı kuvvetlendirmek amacıyla örnek, tanım, karşılaştırmalara yer verilir.

İnsanlar gün içerisinde veya daha uzun bir süreçte başlarından geçen olayları aktarırken hikâye etme/öyküleme yöntemini kullanırlar. Hikâyede temel olan olay; zaman, yer ve kahraman unsurlarıyla aktarılır. Hikâye edici metin türleri olay, durum, vermek istediği ana düşüncenin ele alınış şekliyle bilgilendirici metinlerden farklılığa sahiptir. Bilgilendirici metinlerde ana düşünce genelde doğrudan verilmekteyken hikâye edici metinlerde ana düşünce bir kurgu içerisinde ve dilin sanatsal unsurlarından faydalanılarak verilir. Hikâye edici metinler okuyucuyu bulunduğu ortamdan başka ortamlara götürmekte ve hayal dünyasını zenginleştirmektedir.

Şiir, içerik ve biçim bakımından dilin gücünü ve estetik yönünü gösteren, gündelik hayat dilinin haricinde bir dille kendisini yapılandırırken farklı bir dil kullanımı ile dilin şartlarını zorlayan bir edebi türdür. Az sözle çok şey anlatmayı amaçlayan şiir; çağrışımsallığı, sezdirimselliği örnekleme ve yaşam dilinin sınırlarını zorlaması açısından dikkat çekiciliğe sahip bir edebi türdür. Sözlü edebiyat döneminden günümüze kadar gelen yazınsal çeşitliliğe bakıldığında manzum biçimde söylemenin her dönem için geçerli olduğu söylenebilir. Bayat'a (2012) göre şiir, ana dili eğitiminde en fazla kullanılan yazın türlerinden biridir.

Türkçe dersi öğretim programları içinde metin türü ve çeşitliliği üzerine en detaylı açıklamaları yapan program, 2018 programıdır. Türkçe Dersi Öğretim Programında (MEB, 2018, s.18-19) 2018 yılı metin seçimi ve kullanımına dair ölçütlerden ve açıklamalar/yönlendirmelerden, "Metin Sayısı ve Metin Türlerine İlişkin Açıklamalar" ve "Ders Kitaplarına Alınacak Metinlerin Nitelikleri" başlıklı ayrı bölümlerde ve daha detaylı şekilde bahsedilmiştir (Tablo 1).

Tablo 1*Türkçe Dersi Öğretim Programı 2018 - Türler Tablosu*

TÜRLER	1	2	3	4	5	6	7	8
BİLGİLENDİRİCİ METİNLER								
Anı		+	+	+	+	+	+	+
Biyografiler, Otobiyografiler							+	+
Blog						+	+	+
Dilekçe					+		+	+
Efemera ve Broşür (liste, diyagram, tablo, grafik, kroki, harita, afiş vb. karma içerikli metinler)		+	+	+	+	+	+	+
e-posta			+	+	+	+	+	+
Günlük		+	+	+			+	+
Haber Metni, Reklam		+	+	+	+	+	+	+
Kartpostal		+	+	+				
Kılavuzlar (kullanım kılavuzları, tarifname, talimatnameler vb.)		+	+	+	+	+	+	+
Gezi Yazısı						+	+	+
Makale / Fıkra /Söyleşi / Deneme					+	+	+	+
Mektup					+	+	+	+
Özlü Sözler (atasözü, deyim, duvar yazıları, döviz vb.)	+	+	+	+				
Özlü Sözler (vecize, atasözü, deyim, aforizma, duvar yazıları, motto, döviz vb.)					+	+	+	+
Sosyal Medya Mesajları				+	+	+	+	+
HİKÂYE EDİCİ METİNLER								
Çizgi Roman	+	+	+	+	+	+	+	+
Fabl	+	+	+	+	+	+	+	+
Hikâye	+	+	+	+	+	+	+	+
Karikatür	+	+	+	+	+	+	+	+
Masal / Efsane / Destan	+	+	+	+	+	+	+	+
Mizahi Fıkra	+	+	+	+	+	+	+	+
Roman				+	+	+	+	+
Tiyatro	+	+	+	+	+	+	+	+
ŞİİR								
Mani / Ninni	+	+	+	+				
Şarkı / Türkü	+	+	+	+	+	+	+	+
Şiir	+	+	+	+	+	+	+	+
Tekerleme / Sayısmaca / Bilmece	+	+	+	+				

Tablo 1’de görüldüğü gibi 2018 programında bilgilendirici metinler, hikâye edici metinler ve şiir, türlere ve sınıflara göre ayrılmış hangi türün hangi sınıfta yer alacağı + işareti ile belirtilmiştir.

Metinler öğrencilerin yakından uzağa ilkesiyle, kendi çevresinden dünyaya açılan pencereleridir. Türkçe dersinde; dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerileri ve dil bilgisine ait kazanımlar metinler aracılığıyla kazandırılmaktadır (MEB, 2019). Bu metinler ise okullarda genellikle ders kitaplarıyla verilmektedir. Metinlerin önemi ders kitapları yönünden ele alındığında Türkçe öğretmenlerinin derslerinde %94,4 ortalamaıyla materyal olarak en çok Türkçe ders kitabını kullandıkları tespit edilmiştir (Özbay, 2003). Öğretmenlerin öğretimin kalıcılığını arttırabilmek amacıyla en fazla başvurdukları materyal olan Türkçe ders kitaplarının (Zorbaz, 2007) kullanılan metinler açısından titizlikle incelenmesi gerekmektedir. Alanyazına bakıldığında Türkçe ders kitaplarının türler açısından dağılımı (Baş, 2003), sınırlı türlerin kullanımı (Durukan, 2008) ve tür çeşitliliğinin azlığı (Solak ve Yaylı, 2009) gibi sorunlar dikkati çekmektedir.

Okuma metin türlerinden doğrudan etkilenen bir işlemdir (Erözden, 1998). Birey metni türsel özelliklerine göre okursa metni anlamlandırır (Ülper, 2010: 8). Özdemir (1993, s.26) belirli türleri okumanın ve bu türler üzerinde çalışmanın, öğrencilerin tür bilgisiyile donanmış olmasını da gerektirdiğinden bahseder. Metin türünün değişik örnekleriyle karşılaşan öğrenci, eski deneyimlerini anımsayarak metinlere önceki bilgileri doğrultusunda belli beklentilerle yaklaşacak, daha kısa sürede ve daha etkili anlama ve anlatma eylemlerini gerçekleştirebilecektir (Kim, 2006, s. 33-39). Bu sebeple metin türü belirleme konusunda bir öğrenci geri kalmışsa metni anlama konusunda da sorun yaşaması olasıdır. Metin türü belirlemede ilerlemiş öğrenciler ise okudukları metni anlamlandırma ve çözümlenme bakımından metnin derin yapısına daha kolay ulaşabilmektedirler. Bu sebeple öğrencilerin anlama ve anlatma seviyelerini arttırmak için metin türü bilgilerini arttırmanın bir gereklilik olduğu söylenebilir. Türkçe dersinde; dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerileri ve dil bilgisine ait kazanımlar metinler aracılığıyla kazandırıldığı için (MEB, 2019) bu becerileri geliştirecek temel araç-gereç olan metinlerin türlerini doğru belirlemek önem arz etmektedir.

Yöntem

Araştırmanın modeli

8. sınıf öğrencilerinin okuduklarını kavrayarak, anlamlandırarak metin türlerini doğru tespit edip edemedikleri ve metin türlerinin özelliklerine ne kadar hâkim olduklarını tespit etmeyi amaçlayan bu araştırma nitel araştırma modeliyle yapılmıştır. Nitel araştırma, “nitel veriyi toplama tekniklerinin kullanıldığı gözlem, görüşme ve

doküman analizlerinin ve olayların bütüncül bir biçimde uygulandığı araştırma” olarak tanımlanabilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s.39).

Çalışma grubu / katılımcılar

Araştırmaya katılan öğrenciler 2022-2023 eğitim-öğretim yılında Kütahya ilinde yer alan bir ortaokulda eğitim almakta olan 140 sekizinci sınıf öğrencisinden oluşmaktadır. Öğrencilerin yaş aralığı 13-14’ tür. 7 öğrencinin cevapları incelenebilecek seviyede bulunmamış ve çalışma dışı bırakılmıştır. Sonuçta çalışmada f(75) kız, f(58) erkek öğrenci olmak üzere toplamda f(133) kişinin cevapları değerlendirmeye alınmıştır.

Etik Kurul İzni

Çalışmanın etik izni için Kütahya Dumlupınar Üniversitesine başvurulmuştur. Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dekanlığının 10.01.2023 tarihli ve 16959 sayılı yazısı ve Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunun 26.01.2023 tarihli 01/24 nolu kararı gereğince akademik çalışmanın gerçekleştirilmesi etik açıdan uygun bulunmuştur.

Verilerin toplanması

Araştırmanın verileri görüşme formu ile toplanmıştır. Verilerin toplanma süreci öncesinde uygulamanın gerekli etik kurul izni ve araştırmanın yapılacağı okul idaresinden uygulama izni alınmıştır. Uygulama öncesinde pilot uygulama yapılmıştır. Pilot uygulamada sorun yaşanmamış, herhangi bir eksiklik görülmemiştir. Alan taraması ardından Türkçe eğitimi alanında çalışma yapan uzmanlardan görüş alınarak oluşturulan ön metin havuzundan eleme yapılmıştır. Metinler üç ana başlık olan bilgilendirici metin, hikâye edici metin ve şiirden seçilmiştir. Eleme ve seçimlerin sonucunda bilgilendirici metinden dört tür, hikâye edici metinden dört tür, şiir türünden ise iki türe ait örneklerin yer aldığı öğrenci seviyelerine uygun on metinden oluşan son form elde edilmiştir. On soruluk çalışmada her bir türe ait soru metni verilmiştir. Katılımcı öğrencilerin cevaplarını yazabilmesi için metin altlarında boş alanlar bırakılmıştır. Veri toplama aracında sırasıyla fıkra (köşe yazısı), söyleşi (sohbet), fabl, şiir, mani, anı, hikâye, deneme, destan ve masala yer verilmiştir. Veri toplama aracında kullanılan türler, yazar veya şairler ve metin adları aşağıdaki tabloda (Tablo 2) belirtilmiştir.

Tablo 2*Metin Türleri, Yazar veya Şairler, Metin Adları*

Fıkra (Köşe Yazısı)	Yusuf Ziya Ortaç	Büyük Türk Klasikleri
Söyleşi (Sohbet)	Nurullah Ataç	Sözden Söze
Fabl	Jean de La Fontaine	Aslan ile Fare
Şiir	Cahit Sıtkı Tarancı	Desem ki
Mâni	Anonim	
Anı	Vedat Günyol	Uzak Yakın Anılar
Hikâye	Sait Faik Abasıyanık	Semaver
Deneme	Montaigne	Nasıl Konuşmalı
Destan	Anonim	Oğuz Kağan Destanı
Masal	Saim Sakaoğlu	Keloğlan ile Yılan Yavrusu

Metinler Türkçe öğretmenlerinin gözetiminde sınıf ortamında öğrencilere yazılı şekilde ulaştırılmıştır. Metinlerin hepsi açık uçlu sorulardır. Çalışma öncesinde gerekli ön bilgiler ders öğretmenlerine ve öğrencilere verilmiştir. Metin türlerinin belirlenmesi için on metne yirmi dakika süre verilmiştir. Öğrencilerin sessiz bir ortamda ve dikkatle soruları cevaplamaları beklenmiştir. Çalışmaya katılımcıların tümü gönüllük esasıyla dâhil olmuştur.

Verilerin Analizi

Veriler içerik analizi ile analiz edilmiştir. İçerik analizi, varsayımların formüle edilmesi ve buradan hareketle oluşturulan değişkenlerin kategori sisteminde somutlaştırılmasına dayanan bir araştırma yöntemidir (Alver, 2003, s.241). Bunun için temalar ve kodlar oluşturulmuştur. Kız ve erkek öğrencilerin verdikleri her bir doğru ve yanlış cevap kayıt altına alınarak frekans ve yüzde hesaplamaları kullanılarak tabloleştirilmiştir. Tablolarda toplam bölümündeki yüzdelere ulaşırken tüm verilen cevap yüzdeleri de göz önünde bulundurularak hesaplamalar gerçekleştirilmiştir.

Bulgular**Çalışma grubuna ait bulgular**

Katılımcı öğrencilerin; cinsiyetlerine ilişkin bulgularının yanı sıra her bir soruya doğru cevap veren öğrenci sayısı ve bu öğrencilerden yanlış cevap verenlerin diğer metin türlerine dağılımı da ayrıntılı olarak gösterilmiştir. Doğru cevap olan seçenek yanına “D” harfi konularak belirtilmiştir.

Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Dağılımı**Tablo 3***Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Dağılımı*

Cinsiyet	Katılımcılar (f)	Yüzde (%)
Erkek	58	43.6
Kız	75	56.4
Toplam	133	100

Tablo 3'e bakıldığında f(75) kız, f(58) erkek öğrenci toplamda f(133) öğrenci katılım sağlamıştır. Kız katılımcı ile erkek katılımcı sayıları birbirine yakınlık göstermekle birlikte kız katılımcılar daha fazladır.

Tablo 4*Katılımcıların 1. Soruya Verdikleri Cevapların Dağılımları*

Öğrenci sayıları	Fıkra (D)	Deneme	Hikâye	Söyleşi	Anı
Kız f(75)	f(27)	f(31)	f(8)	f(7)	f(2)
Erkek f(58)	f(31)	f(20)	f(7)	f(0)	f(0)
Toplam f(133)	f(58)	f(51)	f(15)	f(7)	f(2)
Toplam %	%43.6	%38.3	%11.3	%5.2	%1.6

Tablo 4'te öğrencilerin fıkra (köşe yazısı) türünü ayırt edebilme becerileri incelenmiştir. Tablo 4 incelendiğinde öğrencilerin %43.6 ile fıkrayı (köşe yazısını) ayırt edebildikleri tespit edilmiştir. %38.3 ile ise deneme türü özellikleriyle fıkra türü özelliklerini karıştırdıkları görülmektedir. Katılımcıların %38.3'ü en çok fıkra ve denemeyi karıştırmaktadır. %11.3'ü hikâye, %5.2'si söyleşi, %1.6'sı ise anı türüyle fıkrayı karıştırmaktadır.

Tablo 5*Katılımcıların 2. Soruya Verdikleri Cevapların Dağılımları*

Öğrenci sayıları	Söyleşi (D)	Deneme	Eleştiri	Fıkra	Anı	Röportaj	Hikâye
Kız f(75)	f(38)	f(14)	f(3)	f(2)	f(10)	f(5)	f(3)
Erkek f(58)	f(33)	f(17)	f(0)	f(2)	f(6)	f(0)	f(0)
Toplam f(133)	f(71)	f(31)	f(3)	f(4)	f(16)	f(5)	f(3)
Toplam %	%53.4	%23.3	%2.25	%3	%12	%3.8	%2.25

Tablo 5'te öğrencilerin söyleşi (sohbet) türünü ayırt edebilme becerileri incelenmiştir. Tablo 5'e göre metnin doğru cevabı olan söyleşiyi (sohbet) ayırt edebilme oranı %53.4'tür. Söyleşi cevabına ulaşanların yüzdeleri bakımından katılımcılar arasında net bir farklılık görülmemekle birlikte toplamda verilen doğru cevaba bakıldığında katılımcıların %47.6' sının söyleşi türünü ayırt edemediği görülmektedir. Katılımcıların söyleşi türünü en çok %23.3 ile deneme türüyle karıştırdıkları görülmüştür. Ayrıca %12 ile anı, %3.8 ile röportaj, %3 ile fıkra (köşe yazısı), %2.25 ile eleştiri ve %2.25 ile hikâye türüyle karıştırdıkları tespit edilmiştir.

Tablo 6

Katılımcıların 3. Soruya Verdikleri Cevapların Dağılımları

Öğrenci sayıları	Fabl (D)	Şiir	Masal	Fıkra
Kız f(75)	f(53)	f(14)	f(7)	f(1)
Erkek f(58)	f(42)	f(13)	f(3)	f(0)
Toplam f(133)	f(95)	f(27)	f(10)	f(1)
Toplam %	%71.4	%20.3	%7.5	%0.80

Tablo 6'da öğrencilerin fabl türünü ayırt edebilme becerileri incelenmiştir. Tablo 6'ya göre toplamda katılımcıların %71.4'ü fabl doğru cevabını yazmıştır. Bu orana bakıldığında katılımcıların fabl türünü ayırt edebilme becerilerinin daha yüksek olması dikkat çekicidir. Ancak katılımcıların %20.3'nün ise şiir türü özellikleriyle fabl türü özelliklerini ayırt edemediği de açıkça gözükmemektedir. Tablo 6 incelendiğinde katılımcıların % 7.5'inin masal, %0.80'inin ise fıkra (köşe yazısı) cevabını verdikleri görülmüştür.

Tablo 7

Katılımcıların 4. Soruya Verdikleri Cevapların Dağılımları

Öğrenci sayıları	Şiir (D)	Fabl	Mâni	Masal
Kız f(75)	f(65)	f(3)	f(7)	f(0)
Erkek f(58)	f(48)	f(7)	f(0)	f(3)
Toplam f(133)	f(113)	f(10)	f(7)	f(3)
Toplam %	%85.05	%7.5	%5.2	%2.25

Tablo 7'de öğrencilerin şiir türünü ayırt edebilme becerileri incelenmiştir. Katılımcıların %85.05'inin doğru cevap olan şiiri yazdıkları görülmüştür. Kolay ayırt edilebileceği düşünülen şiir türünün tespit edilmesinde de öğrencilerin %14.95'inin sorun yaşadığı görülmüştür. Şiir cevabını %7.5 ile fabl cevabının takip ettiği tespit edilmiştir. Katılımcıların toplamda %5.2' sinin mâni, %2.25'inin ise masal türü özellikleriyle şiir türü özelliklerini ayırt etmekte zorlandığı belirlenmiştir.

Tablo 8*Katılımcıların 5. Soruya Verdikleri Cevapların Dağılımları*

Öğrenci sayıları	Mâni (D)	Şiir
Kız f(75)	f(4)	f(71)
Erkek f(58)	f(2)	f(56)
Toplam f(133)	f(6)	f(127)
Toplam %	%4.5	%95.5

Tablo 8’de öğrencilerin mâni türünü ayırt edebilme becerileri incelenmiştir. Katılımcıların toplamda %95.5’inin 5. soruya şiir yanlış cevabını verdikleri belirlenmiştir. Doğru cevap oranı ise %4.5’te kalmıştır. Tablo 8’deki sonuçlara bakıldığında öğrencilerin mâni ile şiiri türünü ayırt edememeleri dikkat çekicidir.

Tablo 9*Katılımcıların 6. Soruya Verdikleri Cevapların Dağılımları*

Öğrenci sayıları	Anı (D)	Hikâye	Biyografi	Otobiyografi	Destan	Fabl
Kız f(75)	f(54)	f(12)	f(4)	f(5)	f(0)	f(0)
Erkek f(58)	f(43)	f(8)	f(1)	f(4)	f(1)	f(1)
Toplam f(133)	f(97)	f(20)	f(5)	f(9)	f(1)	f(1)
Toplam %	%72.9	%15.1	%3.75	%6.75	%0.75	%0.75

Tablo 9’da öğrencilerin anı türünü ayırt edebilme becerileri incelenmiştir. Tablo 9’a göre katılımcılardan doğru cevap olarak anıyı yazanların oranı %72.9’dur. Toplamda ise %27.13 yanlış cevapların verildiği tespit edilmiştir. Yanlış cevap olarak ise sırasıyla %15.1 ile hikâye, sonrasında %6.75 ile otobiyografi, % 3.75 ile biyografi, %0.75 ile destan ve %0.75 ile fabl cevaplarının verildiği tespit edilmiştir.

Tablo 10*Katılımcıların 7. Soruya Verdikleri Cevapların Dağılımları*

Öğrenci sayıları	Hikâye (D)	Anı	Biyografi	Otobiyografi	Fıkra	Deneme	Söyleşi
Kız f(75)	f(49)	f(8)	f(8)	f(2)	f(7)	f(1)	f(0)
Erkek f(58)	f(32)	f(6)	f(12)	f(0)	f(3)	f(3)	f(2)
Toplam f(133)	f(81)	f(14)	f(20)	f(2)	f(10)	f(4)	f(2)
Toplam %	%60.9	%10.5	%15.1	%1.5	%7.5	%3	%1.5

Tablo 10’da öğrencilerin hikâye türünü ayırt edebilme becerileri incelenmiştir. Tablo 10’a bakıldığında %60.9 hikâye doğru cevabına ulaşılmıştır. Katılımcıların %15.1’i biyografi, %10.5’i anı, %7.5’i fıkra (köşe yazısı), %3’ü deneme, %1.5’i söyleşi ve %1.5’i otobiyografi cevaplarını vermiştir.

Tablo 11

Katılımcıların 8. Soruya Verdikleri Cevapların Dağılımları

Öğrenci Sayıları	Deneme (D)	Hikâye	Söyleşi	Otobiyografi	Fıkra	Makale	Destan
Kız f(75)	f(43)	f(13)	f(14)	f(1)	f(2)	f(2)	f(0)
Erkek f(58)	f(34)	f(11)	f(9)	f(0)	f(1)	f(1)	f(2)
Toplam f(133)	f(77)	f(24)	f(23)	f(1)	f(3)	f(3)	f(2)
Toplam %	%57.9	%18.05	%17.3	%0.75	%2.25	%2.25	%1.5

Tablo 11’de öğrencilerin deneme türünü ayırt edebilme becerileri incelenmiştir. Tablo 11’de 8. soruya %57.9 doğru cevap olan deneme türü yazılmıştır. Katılımcıların %42.05’inin ise yanlış cevaplara yöneldiği görülmektedir. Katılımcıların %18.05’i hikâye, %17.3’ü söyleşi, %2.25’i fıkra, %2.25’i makale, %1.5’i destan, % 0.75’i ise otobiyografi cevabına ulaşmıştır.

Tablo 12

Katılımcıların 9. Soruya Verdikleri Cevapların Dağılımları

Öğrenci sayıları	Destan (D)	Hikâye	Masal
Kız f(75)	f(51)	f(4)	f(20)
Erkek f(58)	f(47)	f(0)	f(11)
Toplam f(133)	f(98)	f(4)	f(31)
Toplam %	%73.7	%3	%23.3

Tablo 12’de öğrencilerin destan türünü ayırt edebilme becerileri incelenmiştir. %73.7 oranında katılımcıların destan doğru cevabını verdikleri görülmüştür. Katılımcıların %26.3’ü ise yanlış cevaplara yönelmiştir. Katılımcıların %3’ü hikâye, %23.3’ü ise masal cevabını vermiştir. Erkek katılımcılardan hikâye cevabını veren gözlenmiştir.

Tablo 13*Katılımcıların 10. Soruya Verdikleri Cevaba Göre Dağılımları*

Öğrenci sayıları	Masal (D)	Fabl	Hikâye	Destan
Kız f(75)	f(63)	f(5)	f(4)	f(3)
Erkek f(58)	f(55)	f(2)	f(0)	f(1)
Toplam f(133)	f(118)	f(7)	f(4)	f(4)
Toplam %	%88.7	%5.3	%3	%3

Tablo 13'te ise öğrencilerin masal türünü ayırt edebilme becerileri incelenmiştir. %88.7 katılımcıların masal doğru cevabını verdikleri görülmüştür. Toplamda ise katılımcıların %11.3'ünün yanlış türlere yöneldikleri görülmüştür. Katılımcıların % 5.3 fabl, % 3 hikâye ve yine %3 destan cevaplarını verdikleri tespit edilmiştir. Erkek katılımcıların hikâye cevabını vermedikleri de tespit edilmiştir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Ortaokul öğrencilerinin metin türlerini ayırt etme becerilerini tespit etmek amacıyla yapılan çalışmada katılımcıların %43.6'sının birinci soruda fıkra (köşe yazısı) doğru cevabını verdikleri görülmüştür. Orana bakıldığında katılımcıların fıkra türü özelliklerini tam bilmediği (%56.4) görülmektedir. Katılımcıların çoğunun deneme (%38.3) cevabını verdikleri görülmüştür. Böylece öğrencilerin fıkra (köşe yazısı) ile deneme türü özelliklerini karıştırdıkları tespit edilmiştir. Ayrıca öğrencilerin deneme türü dışında hikâye (%11.3), söyleşi (%5.2) ve anı (%1.6) cevaplarını verdikleri de belirlenmiştir.

Doğru cevabı söyleşi (sohbet) olan ikinci soruya %53.4 doğru cevap verilmiştir. Yüzdelerle bakıldığında söyleşi (sohbet) türünü tespit etmede katılımcıların neredeyse yarısının (%46.6) doğru cevaba ulaşamadığı görülmektedir. Bu sorunun cevabında da aynen birinci metinde olduğu gibi en çok deneme (%23.3) cevabının verildiği görülmüştür. Böylece öğrencilerin deneme türünü sadece genel çerçevesiyle bildikleri hakkında ise ayırt edici nitelikte bilgiye sahip olmadıkları belirlenmiştir. Söyleşi metnine, (%12) oranla anı, (%3.8) oranla röportaj, (%2.25) oranla eleştiri ve (%3) oranla fıkra cevabı verenlerin olduğu tespit edilmiştir.

Çalışmada verilmiş olan üçüncü soruya katılımcılardan %71.4'ünün fabl cevabını verdiği yani fabl türünü ayırt etmede fıkra (köşe yazısı) ve sohbet (söyleşi) türüne nazaran daha başarılı oldukları görülmüştür. Öğrencilerin fabl türünü ayırt etme becerilerinin başarısı ve 71.4'lük oranı, Tekşan ve Süğümlü'nün (2019) çalışmalarındaki öğrencilerin en çok fabl örnekleri yazmalarıyla ilişkilendirilebilir. Buradan öğrencilerin fabl türünü tespit edebildikleri ve bu türü bir metin yazarken de tercih ettikleri çıkarımı yapılabilir.

Metin türlerini ayırt edebilme becerilerini ölçebilme amacıyla hazırlanan bu çalışmada en yüksek başarıya dördüncü soruda ulaşılmıştır. Katılımcılardan %85.05'i doğru cevap olan şiiri yazmıştır. En yüksek ayırt etme becerisinin şiir türünde görülmesini Kıbrıs'ın (2019) 'Ortaokul (5-8. sınıflar) Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Ders Kitaplarında Metin Türü Farkındalığı' başlıklı çalışması destekler niteliktedir. Kıbrıs (2019), 5. sınıfta 8, 6. sınıfta 4, 7. sınıfta 3 ve 8. sınıfta 7 şiir örneğiyle ortaokullarda en fazla şiir türüne yer verildiğini tespit etmiştir. Bu durum da öğrencilerin şiir türünü ayırt etme becerilerinin artmasını desteklemektedir. Bununla birlikte öğrencilerin özellikle şiir ile fabl (%7.5), mâni (%5.2) ve masal (%2.25) türlerini karıştırdıkları tespit edilmiştir. Öğrencilerin fabl ve masal türleri içeriğinde her zaman bulunan olağanüstülükleri tespit etme ve öğüt verme prensiplerini kavrayamadıkları ve bunun sonucu olarak şiir ile fabl ve masalı karıştırdıkları görülmüştür.

Katılımcıların beşinci soruya verdikleri cevaba bakıldığında öğrencilerin çok azının (%4.5) doğru cevabı bildiği görülmüştür. Katılımcı öğrencilerin mâni ile şiir türü özelliklerini tamamen karıştırdıkları tespit edilmiştir. Kültürümüzün temel taşlarından biri olan mânilerin öğrenciler tarafından bilinmemesi ve %95.5'inin şiir cevabını vermesi dikkat çekici bir bulgudur. Bu durumun ortaya çıkışına sebep olarak değişen kültür anlayışının yanı sıra ders kitaplarında kültürümüzün parçalarından biri olan mânilere hiç yer verilmemiş olması da gösterilebilir. Duran ve Erkek'in (2018) mâni türünü ayırt edebilme becerisi üzerine yaptıkları çalışmada da 5. sınıf öğrencilerinin %3'ünün, 6. sınıf öğrencilerinin %12'sinin, 7. sınıf öğrencilerinin %3'ünün mânilerle ilgili herhangi bir bilgiye sahip olmadıkları belirtilmiştir. Daha öncesinde mâni okuduğunu veya dinlediğini ifade eden öğrenci oranları incelendiğinde en yüksek oranın %100 ile 8. sınıf öğrencilerinde olduğu gözlemlenmektedir. Duran ve Erkek (2018) öğrencilerin mânileri çoğunlukla ramazan ayı ile ilişkilendirdiklerini, davulcular vasıtasıyla duyduklarını ancak yazılı olarak hiçbir yerde karşılaşmadıklarını tespit etmiştir. Ders kitaplarında mâni türü eksiklikler bu noktada kendini göstermektedir. Duran ve Erkek (2018) öğrencilerin tamamının, okul kütüphaneleri ve sınıf kitaplıklarında mâni kitabı olmadığını söylediklerini aktarmıştır.

Altıncı soruya bakıldığında ise katılımcıların %72.9'unun anı doğru cevabını verdikleri gözlemlenmiştir. Ayrıca katılımcıların %15.1 hikâye, %6.75 otobiyografi, %3.75 biyografi, %0.75 destan ve %0.75 fabl cevaplarını verdikleri de görülmüştür. Cevapların dağılımına bakıldığında bazı öğrencilerin ağız benzerliği sebebiyle anı ile otobiyografiyi karıştırdıkları görülmüştür. Ayrıca katılımcıların hikâye edici metin türlerinin özelliklerini genel olarak bildikleri ancak metin ile karşılaştıklarında tür özelliklerini hatırlayıp türü ayırt etmede tam olarak başarı gösteremedikleri/doğru türü bulamadıkları/karıştırdıkları tespit edilmiştir.

Katılımcıların yedinci soruya verdikleri cevaplar incelendiğinde bir önceki sorudaki gibi anı ile hikâye türü özelliklerinin yine karıştırıldığı görülmektedir. Ancak katılımcıların hikâye türünü ayırt etme becerisinde bilgilendirici metin türlerine kıyasla daha başarılı oldukları tespit edilmiştir. Katılımcıların %60.9'u hikâye doğru cevabını verirken %15.1'i biyografi, %10.5'i anı, %7.5'i fıkra, %3'ü deneme, %1.5'i söyleşi ve %1.5'i otobiyografi yanlış cevaplarını yazmıştır. Ayrıca bu metin sorusunda öğrencilerin anlatım ağzılarını ayırt etme becerilerinde de verdikleri otobiyografi cevabına istinaden yeterli başarının olmadığı görülmüştür.

Katılımcıların sekizinci soruda %57.9 ile doğru cevap olan denemeye ulaştıkları görülmüştür. Katılımcıların denemeye (%57.9) söyleşi (%17.3) türlerini karıştırması söz konusudur. Buna göre öğrencilerin iki bilgilendirici metni ana başlıklarından ötürü ayırt etmekte zorlandıkları içeriklerine hâkim olmadıkları ortadadır. Ayrıca %18.05 oranında öğrenci hikâye edici metinler ile bilgilendirici metinler arasında ayırma varamamaktadır. Katılımcıların %0.75'inin otobiyografi, %2.25'inin fıkra, %2.25'inin makale ve %1.5'inin destan cevaplarını verdikleri de görülmektedir. Bal (2007) tür ve şekil üzerine açıklamaların metinden hareketle gerçekleştirilmesinin öğrencilerde öğrenmeyi kolaylaştıracağını belirtmekte ve deneme türüne ait unsurları öğrencilerin metinden hareketle daha basit öğreneceklerini savunmaktadır. Akdın'ın (2019) yapmış olduğu çalışmada da genel olarak deneme türünün özelliklerinin kavranılmadığı görülmüştür. Deneme ve makale türlerinin ikisiyle bağlantılı olan sorularda öğrencilerin başarılarının düşük olduğu belirlenmiştir.

Dokuzuncu sorunun cevabı destanın da diğer sorularda olduğu gibi farklı metin türleriyle karıştırıldığı görülmüştür. Öğrencilerin içeriğinde aynı destanlar gibi olağanüstülük barındırmaları açısından masallarla (%23.3) çok fazla karıştırıldığı anlaşılmaktadır. Bu süreçte ise öğrencilerin destanları sadece olağanüstülüklerle dolu bir metin olarak kavradıkları anlaşılmaktadır. Oysaki destanlar bir milletin manevi ve kıymetli unsurlarındandır. Aynı manilerde olduğu gibi destanların da milletimiz için önemi öğrencilere küçük yaşlarda kavratılmalıdır. Milli ve manevi değerlere her zaman sahip çıkılmalıdır. %3 oranındaki öğrencinin hikâye ve destanı karıştırdığı görülmektedir. Buna bağlı olarak da öğrencilerin hikâye edici metinler başlığında destan ve hikâyenin bulunduğunu bildikleri ancak ayırımı yapmakta zorlandıkları görülmüştür. Oysaki Türkçe ders kitaplarında en fazla hikâye edici metinlere özellikle de hikâyelere yer verilmektedir.

Katılımcılar son metne %88.7 masal, %5.3 fabl, %3 hikâye ve %3 destan cevabını vermiştir. Masal, fabl ve destanlarda olağanüstülükler açısından ortaklığın öğrenciler tarafından tespit edildiği bellidir. Ancak öğrenciler sadece olağanüstülük açısından metni incelemiştir. Bu da öğrencileri yanlış cevaplara yönlendirmiştir.

Yapılan çalışmanın ardından öğrencilerin metin türlerini ayırt edebilme becerisinin %61.2 olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin genel olarak hikâye edici metin türlerine daha fazla hâkim oldukları bilgilendirici metin türlerinde ayırt etme becerilerinin düşük olduğu görülmüştür. Çelebi'nin (2008) çalışmasında 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin dinlediklerini anlayabilme düzeylerinin hikâye edici metinlerde belirgin derecede yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Akyol (2006) ise okul öncesi dönemden başlayarak çocukların temel seviyede de olsa öyküye ilişkin çeşitli yaşantılara sahip olduğunu ifade etmektedir. Akbayrak'ın (2019) çalışmasında da öğrenciler hikâye edici metinleri bilgilendirici metinlere kıyasla daha başarılı ayırt etmektedir. Bu bakımdan yukarıda anılan çalışmalar bu çalışmayı destekler niteliktedir. Araştırma sonuçlarıyla öğrencilerin temel başlıkları bildiği ancak ayrıntıya girmeyi başaramadıkları görülmüştür. Bu sebeple gerek ders kitaplarında gerekse Türkçe öğretmenlerinin ders içi bireysel çalışmalarında metin yapılarını ayırt etme becerisini geliştirici çalışmalar yer almalıdır.

Araştırma sonuçlarında da görüldüğü gibi maniyi öğrenciler ayırt edememekte ve şiir metin yapısıyla genellemektedir. Bu sebeple kültürümüz içinde önemli bir yeri olan maninin şiir metin yapısında ayırt edilerek yaygınlaştırılması ve kavranması adına ders kitaplarında ve ya da sınıf içi ek çalışmalarda mani örneklerine daha fazla yer verilebilir. Öğrencilerin fabl, masal ve destan türlerinde sadece olağanüstülüğün varlığı bilgisini öğrenmiş olmaları da karışıklıklara sebebiyet vermektedir. Fabl, masal ve destan türlerinin özellikleri yine ayrıntılı olarak ders kitaplarında yer alabilir ya da ek çalışmalar yaptırılabilir. Öğrencilerin fabl ve masal örneklerini sınırlı özellikleriyle bilmeleri ancak iki tür arasında ayırma varmamaları sebebiyle ders kitaplarında fabl ve masal örnekleri birlikte verilip öğrencilerin karşılaştırması istenebilir.

Anı ile hikâye, deneme ile söyleşi türlerinin karıştırılması ise ders kitaplarında metin türlerinin daha da ayrıntılı bir şekilde açıklanmasını, ayırt edici örneklere yer verilmesini ve türler arası karşılaştırma etkinliklerinin ders kitaplarında yer almasını gerekli kılmaktadır.

Kaynakça

- Adalı, O. (2011). *Anlamak ve anlatmak*. Pan Yayınları.
- Akbayır, S. (2007). *Cümle ve metin bilgisi*. Pegem Akademi Yayınları.
- Akbayrak, İ. (2019). *Katılımsız dinleme ile not alarak dinleme yöntemlerinin ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama becerisi üzerindeki etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

- Akđin, E. (2019). *Deneme ve makale türlerinin öğretilme güçlükleri ve öğrenilme düzeyleri* [Yayımlanmış yüksek lisans tezi]. Trabzon Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Aktaş, Ş., ve Gündüz, O. (2004). *Yazılı ve sözlü anlatım-kompozisyon sanatı*. Akçağ Yayınları.
- Akyol, H. (2006). *Türkçe ilk okuma yazma öğretimi*. Pegem Akademi Yayınları.
- Akyol, H. (2010). *Yeni programa uygun Türkçe öğretimi yöntemleri*. Pegem Akademi Yayınları.
- Alver, F. (2003). *Basında yabancı tasarımı ve yabancı düşmanlığı*. Der Yayınları.
- Bal, Ş. (2007). *Liselerde okutulan Türk dili ve edebiyatı kitaplarındaki deneme türünün incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi, Eğitimi Bilimleri Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Bilim Dalı, Ankara.
- Baş, B. (2003). Altıncı sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metin türleri üzerine bir inceleme. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 13: 257-265.
- Bayat, N. (2012). Türkçe ders kitaplarında yer alan şiirlerin şiir bilim açısından görünümünü üstüne bir inceleme. *Turkish Studies- International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7(1), 325-344.
- Biber, D. (1989). A typology of english texts. *Linguistics*, 27(1). 3-44.
- Cemiloğlu, M. (2004). İlköğretim okullarında Türkçe öğretimi. Aktüel Yayınları.
- Cuq, J. P., Gruca, I. (2005). *Cours de Didactique Du Français Langue Étrangère Et Seconde*. Grenoble: Presses Universitaires De Grenoble.
- Çelebi, H. M. (2008). *İlköğretim 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin olay ve düşünce yazılarına göre dinleme becerilerinin değerlendirilmesi (Muğla örneği)* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Muğla Üniversitesi, Eğitimi Bilimleri Enstitüsü, Muğla
- Çetişli, İ. (2006). *Edebiyat eğitiminde "edebi metin" in yer ve anlamı*. Milli Eğitim, 34(169), 75-84.
- Duran, E., ve Erkek G. (2018). *Bir mâniniz mi var? Researcher: Social Science Studies*, 6(2), 98-112.
- Durukan, E. (2008). İlköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarındaki şiirler ve manzum eserler üzerine bir inceleme. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 357: 34-41.

- Englert, C. S., and Hiebert, E. H. (1984). *Children's developing awareness of text structures in expository materials. Journal of Educational Psychology, 76* (1), 65–74. <https://doi.org/10.1037/0022-0663.76.1.65>
- Erkul, R. (2004). *Cümle ve metin bilgisi*. Anı Yayıncılık.
- Erözden, A. (1998). Okuma dersinin değişik boyutları. İstanbul Üniversitesi, *Yabancı Diller Eğitimi Bölümü Dergisi, YDEB II*, 29-58.
- Eğitimi Bölümü Dergisi, YDEB II, 29-58. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Günay, D. (2007). *Metin bilgisi*. Multilingual Yayınları.
- Güneş F. (2007). *Türkçe öğretimi ve zihinsel yapılandırma*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Halliday, M. A. K., and Hasan R. (1976). *Cohesion in English*. Longman: London Yayınları.
- Karatay, H. (2014). *Okuma eğitimi kuram ve uygulama*. (2. Baskı). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Kıbrıs, S. (2019). *Ortaokul (5-8. sınıflar) Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Ders Kitaplarında Metin Türü Farkındalığı*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Başkent Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kim, M. (2006). Genre-based approach to teaching writing. *TESL Working Paper Series, 4*(2), 33-39.
- Lüleci, M. (2010). *Yeni bir disiplin olarak metin dilbilim ve Türk edebiyatına metin dilbilimsel bir yaklaşım* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) (2015). *Türkçe dersi (1-8. sınıflar) öğretim programı*. Millî Eğitim Basımevi.
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) (2018). *Türkçe dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*. Millî Eğitim Basımevi.
- Ögeyik, M. C. (2008). *Metinlerarasılık ve yazın eğitimi*. Anı Yayıncılık.
- Özbay M. (2003). *Türkçe öğretiminde hedef-araç ilişkisinin ders kitabı örneğinde değerlendirilmesi*. TÜBAR VIII Bahar.
- Özdemir, E. (1993). *Dil edebiyat öğretiminde yeni yönelimler*. B. Özer (Yay. haz.), Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi içinde (ss. 12-30). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi.

- Özdemir, E. (2004). *Sözlü yazılı anlatım sanatı kompozisyon*. Remzi Yayınları.
- Özdemir, E. (2013). *Eleştirel okuma*. Bilgi Yayınevi.
- http://www.tepav.org.tr/upload/files/1271251457r2163.PISA_Sonuclari_Isiginda_Turkiye___nin_Rekabet_Gucunun_Degerlendirilmesi.pdf
- Solak, M., ve Yaylı, D. (2009). İlköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarının türler açısından incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2 (9): 444-453.
- TDK (2011). *Türkçe sözlük*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tekşan, K., ve Süğümlü, Ü. (2019). Ortaokul öğrencilerinin serbest yazma çalışmalarındaki yazı türü eğilimlerinin belirlenmesi. *Ordu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 9 (3), 475-483.
- Tompkins, G. E. (2000). *Teaching Writing*. Upper Saddle River, NJ: Merrill.
- Topçuoğlu Ünal, F., ve Altın, H. (2017). Üniversite öğrencilerinin dilekçe yazım yanlışları üzerine bir inceleme. *Electronic Turkish Studies*, 12(6), 741-760.
- Ülper, H. (2010). *Okuma ve anlamlandırma becerilerinin kazandırılması*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yıldırım, A., ve Simsek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayınları.
- Zorbaz, K. (2007). Türkçe ders kitaplarındaki masalların kelime-cümle uzunlukları ve okunabilirlik düzeyleri üzerine bir değerlendirme. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 3(1), 87-101.